

Fàbrica de Cal Violant

Capellades

Ubicació

Comarca: Anoia
Lloc/Adreça: Pas de l'Aigua s/n
Emplaçament Camí Ral, Pas de l'Aigua
Alçada: 241

Coordenades:

Latitud: 41.52353
Longitud: 1.69195
UTM Est (X): 390865
UTM Nord (Y): 4597702

Classificació

Número de fitxa 08044 - 146
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Contemporani Popular
Segle XVIII
Estat de conservació Dolent
Protecció Legal
Observacions protecció: BCIL, PGOU 1986
Accés Fàcil
Ús actual: Sense ús
Titularitat Privada
Titular: 0980501CF9908S
Autoria de la fitxa Juan Garcia Targa
Data de registre de la fitxa: dc., 13/01/2016 - 01:00

Descripció

La fàbrica de Cal Violant està formada per un conjunt d'edificacions: la principal té planta en forma d'ela amb diversos cossos adossats, fruit de diferents ampliacions al llarg dels anys. La base de la ela, amb façana al camí Ral, es compon de dos cossos, el més antic de paredat comú i el més recent amb totxo ceràmic vist. Ambdós consten de planta baixa respecte del camí, planta pis i dues plantes més destinades a miradors o estenedors amb les ventanes característiques del molí paperer. La coberta es de teula corba a una vessant amb ràfec i tortugada. De les façanes cal destacar les cantonades i contraforts amb carreus de grans proporcions, a la façana de migdia i part de la façana de llevant; també es distingeixen al primer pis d'aquestes mateixes façanes quatre obertures amb arcs de mig punt amb totxo a plec de llibre que estan tapiats. Els dos pisos superiors de la façana de llevant del cos antic, paral·lel al camí Ral, està composta amb tretze eixos amb ventanes tancades amb porticons de dues fulles batents de fusta.

Adossat a la casa dels propietaris, en sentit nord, hi ha un altre edifici també de planta rectangular i d'estructura similar, però d'alçada més baixa. Davant de la casa dels propietaris, a ponent, hi ha un important jardí romàntic tancat amb un mur alt de paredat massís. A la part alta del jardí, junt a la paret de tanca, hi ha un estany de planta rodona amb una peanya central on recolza una copa amb brollador. En un segon nivell, hi ha un monòlit commemoratiu de pedra, de forma tronco piramidal, el qual recolza en una peanya de planta quadrada. Al seu costat de ponent hi ha la inscripció "En Joan Romaní en MDCXX importà l'ofici paperer a n'aquesta comarca" i a la cara oposada: "En Ramón Romaní remembrant tal fet li dedica aquest recort MDCCCXCVII". Al costat de migdia, hi ha: un baix relleu que representa l'escut de Capellades, en el qual destaca a la part central un Crist crucificat amb la creu recolzada en una peanya, a ambdós costats un xiprer i la imatge de la Mare de Déu i d'una santa que podria ser o bé Santa Llúcia, patrona dels paperers, o bé Santa Dorotea, patrona de Capellades. Cal destacar també: l'estany, de planta semi circular, està protegit amb una barana de balustres ceràmics adossada a un mur de planta corba; una fornícula amb una escultura mitològica, una figura masculina asseguda en una cadira i tocant la lira que podria representar Orfeo

Observacions:

També coneguda com: Molí de Pas de l'Aigua; Fàbrica Romaní. L'estructura té el seu monent inicial al segle XVIII amb reformes a finals del segle XIX i té un jardí de l'any 1897. S'emmarca dins l'àmbit de l'arquitectura industrial i és àrea d'expectativa arqueològica.

Història

Des de la dècada de 1730 la zona del Pas de l'Aigua, fou un punt de posada en marxa de diferents molins. Des dels seus inicis la família Romaní, com altres famílies propietàries de molins de Capellades i de la comarca, va tenir un notable protagonisme, passant de la filatura de cotó a produir paper. Els diversos enllaços matrimonials de membres de la família van donar accés a d'altres en aquest negoci.

Es va constituir la societat «Fills de Romaní i Tarrés» l'any 1981. Encara que destinada a la fabricació de paper i curtits El 1857 ja havien arrendat un dels molins del Pas de l'Aigua. Sota la direcció de Ramon Romaní es van introduir les màquines; "picardo" (que fabricaven un paper d'unes característiques molt similars a l'estrictament manual) i es va muntar una fàbrica de cartrons a la Riba amb màquina continua. Les màquines "picardo" eren la resposta al gran activisme sindical de les dècades de 1860 i 1870. La màquina es va registrar l'any 1877. L'altra fita en la seva activitat paperera fou l'intent de fabricar els cartrons necessaris per la setinació i els aprestos de teixits.

Ramon Romaní va arribar a ser membre de la Comissió Executiva de l'Exposició Universal de Barcelona (1888), vocal a la Junta Directiva organitzadora del Museu d'Arts Industrials (1881) i comissionat per oposar-se al tractat amb França de l'any 1882. L'any 1891 va entrar a formar part de la Junta d'Aranzels i va

ser president del Foment del Treball Nacional els anys 1893-1895. També va emparentar amb una important nissaga d'industrial i comerciants arran del matrimoni de la seva mare Josefa Puigdemongas amb Josep Agustí Nadal i Sastre. Ramon Romaní fou actiu defensor de la necessitat de la connexió ferroviària de l'Anoia amb les grans línies de la costa.

"Cal Violant" era la residència d'estiu de Ramon i on va realitzar un seguit d'obres a finals del segle XIX, per adequar la casa a les visites que sovint rebia. La peça fonamental fou un magnífic jardí romàntic anglès i segons el Registre Fiscal de 1906, consta com "Fábrica de papel con maquinaria, patio y jardín". El 1934, únicament disposava d'una capacitat de 100 t. La seva producció efectiva el 1935 fou de 50 t i de 80, el 1940. Era, per tant, una instal·lació de molt petita capacitat. "Romaní T. S.A." va anar marginant la seva producció tradicional de paper blanc d'escriptura en favor del cartró "presspan".

En el context de la necessitat de modernització, a inicis de la dècada de 1970, l'empresa capelladina es va acollir al programa INVENTARI DEL PATRIMONI HISTÒRIC, ARQUITECTÒNIC I AMBIENTAL DE CAPELLADES I.AI.16/136 -7- DIPUTACIÓ DE BARCELONA, SERVEI DE PATRIMONI ARQUITECTÒNIC LOCAL. AJUNTAMENT DE CAPELLADES Bosch, Campoy, Cuspinera,

De totes maneres, Cal Violant estava tocat de mort en el procés d'intensa racionalització de la capacitat productiva del sector paperer espanyol. Després de diferents problemes, i encara gestionat per membres de la família Romaní, va acabar tancant a inicis de la dècada de 1990. Fou adquirida per "Unión Industrial Paperera", bàsicament pels drets d'aigua derivats de la seva propietat. Des de llavors "Cal Violant" està en el més absolut dels abandons i l'estat deplorable de l'antic jardí simbolitza perfectament la seva situació.

Una acció desenvolupada des del Museu Molí Paperer de Capellades va permetre la salvaguarda de bona part del patrimoni documental de "Cal Violant", on destaca una magnífica secció epistolar que cobreix la pràctica totalitat del segle XIX.

Bibliografia

GUTIÉRREZ I POCH, Miquel. 1999. "Full a full. La indústria paperera de l'Anoia (1700-1998): continuïtat i modernitat. Barcelona". Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Abat Oliba, 220).

GUTIÉRREZ I POCH, Miquel. En premsa. "Ramon Romaní i Puigdemongas", Història de Capellades. Segon volum (títol provisional).

SPAL, Diputació de Barcelona. 2010. Inventari del Patrimoni Històric, Arquitectònic i Ambiental Capellades (4 Vols). Bosch i Planas, Andreu; Lacuesta Contreras, Raquel; Cuspinera i Font, Lluís; Vilamala i Aliguer, Imma; Gutiérrez i Poch, Miquel i Sabatès de Hita, Gemma

ARXIU HISTÒRIC DE PROTOCOLS DE BARCELONA.

ARXIU MUNICIPAL DE CAPELLADES

